

PROFIL

BERTRAND BESIGYE

Evig krig mot nissementalitet

Norge lider av kollektiv hjernedød, mener dikteren Bertrand Besigye. Han skjønner ikke hvorfor nordmenn er så redde for å leve.

AV ANDREAS AUBERT (TEKST) OG
ÅSHILD B. STØYLEN (FOTO) post@nytid.no

[annerledes] – I Norge virker det som vi har kunst fordi vi har råd til det, men at den egentlig ikke betyr noe. Det eneste som betyr noe er skieliten og langrennsstjerner, buldrer dikteren Bertrand Besigye.

– Du får ingen respekt hvis du gjør noe virkelig genuint og annerledes her i Norge, før du får anerkjennelse i utlandet. Først da vil kulturreliten snuse på deg. Det er total falskhet!

På 1990-tallet var Bertrand Besigye del av et vitalt kunstnerisk miljø, hvor blant annet Ari Behn og fotograf Per Heimly var sentrale figurer. De drev med litteratur og fotografi, og gjorde spontane performancestunt på festivaler, på fester og på gata. De ønsket å utforske virkeligheten, utfordre seg selv og stille spørsmål ved den norske mentaliteten.

– Hvorfor er folk så låste og fulle av angst? Hvorfor er det ingen som hopper og spretter rundt på gatene? Hvorfor er det ingen som står på et bord og plutselig bare siterer et dikt? Hvorfor er Norge så fastfrost når det gjelder livsutfoldelse? fortsetter Besigye.

– Alle disse tingene utforsket vi og ønsket vi å komme til bunns i. Vi var ofte provosert av at forfattere, kunstnere, dansere og filosofer var

like fastlåste som det samfunnet de kritiserte – i sin livsutfoldelse og i sin evne til å snu opp ned på virkeligheten.

Norsk livsutfoldelse

Besigye omtaler seg selv som en naturmystikerdiker som leter etter svar på alle tenkelige og utenkelige gåter i menneskesinnet og naturen.

– Jeg elsker livsnytelse, alt fra erotikk til god mat. Jeg ser på livsnytelse som en vei til frigjøring av indre krefter i mennesket. Selv beskriver jeg meg som europeisk afrikaner og nietzscheaner.

– Din debut som dikter fikk veldig mye oppmerksomhet. Ble det for mye av det gode en stund?

– Debuten min i 1993 var den første diktsamling skrevet av en afrikaner på norsk i Norge. Jeg hadde en stil da jeg leste opp som var veldig eksplosiv og levende. Det ble skrevet en del om meg i aviser, og jeg hadde flere

dikttopplesninger rundt omkring. Diktsamlingen solgte seks tusen eksemplarer, det var rekord for en debut-diktsamling, sier Besigye.

Han opplevde at folk i stor grad er styrt av media.

– Jeg så hvordan folk rundt meg forandret seg veldig i sin oppførsel overfor meg etter at jeg var i avisene. Jeg la merke til hvem som var venner, hvem som ikke var venner, hvem som var falske, hvem som var ekte – mange av de

– Frykten for å gjøre noe annerledes er gjennomgående fra topp til bunn i samfunnet.

NATURMYSTIKERDIKTER: Bertrand Besigye søker svar på de store gåtene gjennom livsnytelse og stuntpreget «Jackass-filosofi».

klassiske tingene man som menneske opplever når man kommer i mediene. Det er en spesiell sosial prosess som jeg anbefaler alle å oppleve, sier dikteren helt seriøst, uten å le.

Fengslende livsglede

Bertrand Besigye sier at stuntene på 1990-tallet vakte mye oppmerksomhet, men at det i seg selv ikke var det viktigste.

– Per Heimly og jeg gikk nedover Karl Johan og ropte «Jeg er!» og fikk politiet etter oss, sier Besigye. Det var en lørdags formiddag i brennende sollys, og de var helt edru og våkne.

– Politiet mente vi forstyrret offentlig ro og orden. Jeg gjorde det samme sammen med en annen kamerat av meg, Jan Sveen. Vi sto utenfor en kafé og ropte «Jeg er! Er du?» – helt edru. Plutselig sto politiet der i en politivan. Så sier Jan til en av politifolka: «Jeg er! Er du? Er du?».

Dikteren roper det ut med stor innlevelse.

– Det var nok til at han ble lagt raskt i bakken, fikk håndjern, ble slengt inn i vanen og kjørt ned på glattcella. Uten å bli stilt ett eneste spørsmål.

– Vi ble veldig opptatt av denne frykten for totalt edruelig, livsbejaende, glad livsutfoldelse som ikke hadde noe voldelig eller destruktivt over seg, forteller Besigye.

Han beskriver slike stunts som filosofisk Jackass – Jackass som går ut på at man slenger filosofiske setninger og poesi ut i luften. En annen gang ble Per Heimly kastet ut fra en strippebule fordi han tilba stripperne.

– Han gikk ned på kne foran stripperne og tilba dem, som en muslim skulle tilbe Allah. Det var så provoserende både for stripperne og dørvaktene, så vi ble kastet ut fordi vi viste religiøs hengivenhet ovenfor stripperne. Men alle de brautende gutta som slengte svinske slibligheter etter dem, sånne klassiske mannsjåvinistiske slibligheter, de fikk sitte, for det var trygt. Vi var veldig opptatt av hvorfor samfunnet er sånn.

– Fant dere svar?

– Vi fant et svar. Den kollektive hjernedøden stikker mye dypere enn det ser ut til på overflaten. Frykten for å gjøre noe annerledes i det offentlige og sosiale rom er gjennomgående

fra topp til bunn i samfunnet. Vi fant ut at det var veldig få genuine livskunstnere, sier han og beskriver sitt liv som et kunstverk i prosess.

– Man kan ikke fortsette i all evighet med å bedrive ablegøyer og filosofisk Jackass på gata. Det viktigste er bare å gjøre det, trekke seg tilbake med en erkjennelse, og så gå videre. Det beste er å sprengre grenser i sin egen kunst.

Krigserklæringer

I Bertrand Besigyets diktning møtes motstridende krefter. På den ene siden hylles mennesket og dets potensial, mens andre ganger er han svært misantropisk.

– Ja, det er begge deler. Det er en krigserklæring mot status quo, mot feigheten og hjernedøden. Samtidig er det en hyllest til de opprinnelige kreftene, skaperkreftene og de livsutfoldelsesekstatiske kreftene i mennesket, som er der likevel, selv om det ligger dødt og brakk. Det er en veldig spaltning i min diktning mellom lys og mørke, mellom hat og kjærlighet til menneskeheten, mener Besigye og trekker fram Fuck For Forest sitt stunt på Quartfestivalen i 2004 som et eksempel.

– Jeg synes ikke det burde være noe å skrike opp om. At det skjer på en rockescene på en rocke-

konserter – ja, nettopp der burde noe sånt skje, med rockens historie og rockens ideologi, som handler om opprør. Hele Akersgata reagerte med sterk fordømmelse, tv-kanalene likeså. Hva slags samfunn er dette? Skulle ikke dette være et fritt samfunn i kunstnerisk forstand? Hvor har det blitt av ektheten?

– At dette stuntet fikk så mye kritikk kan tyde på at det har vært en tilbakegang hva angår åpenhet og kunstnerisk frihet?

– Ja, det er en backlash i den forstand at vi har fått en type kunstnere som jobber fra ni til fire. Det har med moderniteten å gjøre. Da snakker jeg om alt fra malere til musikere og alle typer kunstneriske uttrykksformer. Man er vill på scenen, er sexgud, Pan og pornodronning. Så går man av scenen og lever et totalt A4-liv med fastlåste rutinemønstre. Det er brudd med romantikkens ideal! Se på Idol-deltagerne – det virker som veldig mange av dem har en forestilling om at man kan leve et totalt A4-liv i hverdagen, og så gå på en scene og skape stor, genial kunst. Sånn var det ikke på 1960- og 1970-tallet, da måtte du ha et liv med spenninger og krefter i bevegelse for å kunne skape kunst, sier dikteren.

Besigye mener Fuck For Forests stunt var dristig, i tillegg til at det var kombinert med en økofilosofi.

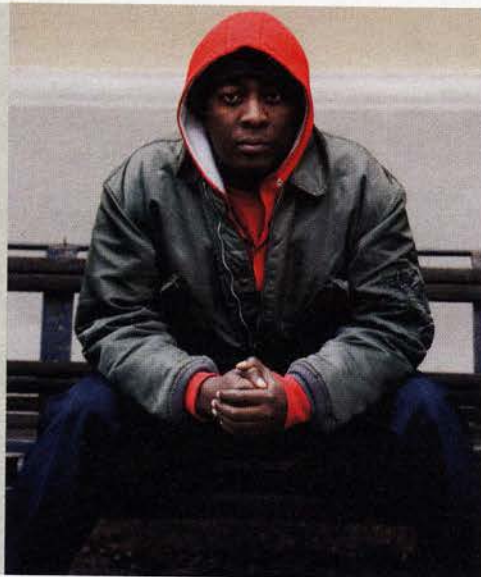
– Det er klart at dette er underfulle mennesker, som fortjener en tv-dokumentar. Det

– Man er sexgud, Pan og pornodronning på scenen, så går man av scenen og lever et totalt A4-liv.

FAKTA

BERTRAND BESIGYE

- Født 24.10. 1972 i Uganda. Kom til Norge femåring, sammen med sine to foreldre. Hans far var den tredje livlegen til Idi Amin.
- Vokste opp i Nord-Norge, Hedmark og Oslo og bodde en kort periode i London. Bor nå på Helsefyr i Oslo.
- Har gitt ut tre bøker: Diktsamlingene *Og du dør så langsomt at du tror du lever* i 1993 og *Krystallisert sollys* i 2003 og romanen *Svastikastjernen* i 2004. For den førstnevnte mottok han Tarjei Vesaas' debutantpris.
- Har studert idéhistorie og medievitenskap på Blindern. Arbeider nå som vokter og jobber med ny diktsamling som skal utgis neste år.

I FENGSEL: Besigye var en del av kunstnermiljøet hvor Ari Behn og Per Heimly var sentrale skikkelser. Han og Heimly ble arrestert for å rope «Jeg er!» mens de gikk nedover Karl Johan.

virker som om kultureliten ikke er i stand til å se hva som er stort, hva som er levende, og dokumentere det. Edvard Munch ble spyttet etter på gata etter sin første separatutstilling. Han reiste til utlandet med en gang. Så ble han stor i Berlin, Paris og Europa. Da kom plutselig kultureliten og ville vite om det. I dag er mentaliteten nøyaktig den samme.

Skandinavias Saudi-Arabia

Ifølge dikteren er Norge Skandinavias svar på Saudi-Arabia.

– Vi har aldri hatt noen adel som kunne støtte kunstnere opp gjennom århundrene. Vi er en ren bondestat som plutselig fikk oljepenger, og det lider kulturlivet av i dag, sier Bertrand alvorlig.

– En nyrik oljenasjon uten noen dypere kulturhistorie skaper et merkelig klima. Reisene jeg har hatt i St.Petersburg og Moskva har gitt meg et inntrykk av et land som nesten er i en anarkistisk tilstand, men der kunst likevel oppfattes som viktig og alvorlig. Det finnes ikke i Norge i det hele tatt.

– *Hva er det som gjør at du har bodd i Norge i mange år, på tross av at det er mye du misliker sterkt ved den norske mentaliteten?*

– Det har å gjøre med at jeg ikke har hatt økonomi til å kjøpe meg leilighet i Berlin. Krigserklæringene jeg har hatt mot de negative sidene i det norske samfunnet har også vært del av et mentalt immunforsvar, for ikke å bli miljøskadd mentalt, for ikke å bli det jeg kriger mot. Å holde den nerven levende er veldig viktig. Det er veldig lett å bli miljøskadd.

– *Du skriver at «bvis du ikke har noen fiender så har du ikke levd». Hva mener du?*

– I det sekundet man virkelig begynner å leve ut livskraftene sine, lengslene sine og drømmene sine, og er åpen og ærlig om det, så vil mennesker reagere negativt. Folk som ikke ønsker at man skal leve det ut. Det være seg Fuck For Forest eller transvestitter eller kunstnere som forsøker å gjøre megaprosjekter, for eksempel Vebjørn og Aune Sand, sier Besigye.

– Man skal ikke være for stor i kjeften, man skal ikke leve for mye, man skal ikke slå for mye på stortromma. Alle mennesker som gjør det møter bygdedyret, bydyret og jantelovsdyret i Norge – de norske kollektive demonene. Det er det jeg mener med at de som ikke har fiender ikke har levd. De som ikke har fiender har ofte ikke virkelig levd ut livskraftene sine. ■

